

Organizace školní vodácké akce a bezpečnostní standardy

Petr O. Novotný, FTVS UK v Praze

Pravidla a zásady pro pořádání vodáckých akcí se liší podle toho, pohybujeme-li se jako soukromé, neformální skupiny nebo organizovaně (školní sportovní kurzy, akce klubové, zájezdy CK atd.). Co může být pro neformální skupiny doporučením, je v případě organizovaných skupin legislativně ošetřeno.

Pro oblast školních sportovně vodáckých kurzů zpracovalo MŠMT na základě požadavků škol a školských zařízení novou úpravu metodického pokynu k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, zřizovaných MŠMT. Tento pokyn – včetně jeho metodické části – č.j. 37014/2005-25 ze dne 22. 12. 2005, je platný od 1. 1. 2006. Mohou ho kromě škol a školských zařízení podpůrně užívat i poskytovatelé služeb, souvisejících se vzděláváním a výchovou: TJ, kluby, zájmové organizace, občanská sdružení (metodický pokyn je v plném znění uveden ve Věstníku MŠMT ČR ročník LXII, sešit 2, z února 2006).

Cílem metodického pokynu je zdůraznit klíčová ustanovení obecně platných právních předpisů a stanovit postupy vedoucí k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví mládeže. Pro školské sportovní kurzy je vedle aprobace TV potřebná kvalifikace na úrovni instruktora v příslušném sportovním odvětví. Osoba způsobilá je též úspěšný absolvent vyšší odborné školy se zaměřením na tělesnou výchovu a sport s příslušnou specializací či absolvent vyšší odborné či vysoké školy se zaměřením na tělesnou výchovu a sport, který prokáže doplnění kvalifikace ve sportovním odvětví.

Příprava školní vodácké akce

- Prověřte, zda každý účastník vodácké akce je plavec. Požadované minimální plavecké dovednosti všech účastníků vodácké akce, které musí při testu splnit: uplavat souvisle 200 m libovolným způsobem a 15 m pod vodou.
- Informujte před akcí studenty a zákonné zástupce o místě, době trvání, finančních podmínkách, celkovém průběhu kurzu, nutném vybavení, oblečení a dalším potřebném materiálu.
- Žádejte informace o zdravotním stavu žáků a o jejich případných zdravotních omezeních. Vyžádejte si telefonní kontakt na zákonného zástupce.
- Na pozici vedoucích berte pouze kvalifikované a zkušené instruktory s příslušným osvědčením odpovídajícím obtížnosti toku. V případě, že škola nemá kvalifikované instruktory vodní turistiky, měla by oslovit vodáckou agenturu nebo cestovní kancelář. Pokud nemáte již vyzkoušenou agenturu, je vhodné získat reference například od jiných škol.
- V souvislosti s výkonnostní úrovní účastníků vyberte řeku podle obtížnosti toku, optimálního či aktuálního vodního stavu a vodácké výzbroje a výstroje, kterou máte k dispozici.
- Prostudujte kilometráž a sjízdnost vybraného úseku a aktuální vodní stav. Zhodnoťte své kompetence a vodáckou zdatnost z hlediska obtížnosti vybrané trasy. Trasu, délku sjížděných úseků a časový rozvrh plavby připravte předem podle aktuálního vodního stavu. Nepřeceňujte své síly ani síly svých svěřenců! Pro kurzy pořádané v zahraničí se seznamte s pravidly provozování této činnosti v příslušném státě.
- Zajistěte vhodnou vodáckou výzbroj a výstroj z hlediska obtížnosti řeky, klimatických podmínek, věku a zdatnosti účastníků. Helmu musí mít děti do 15 let na jezech a vždy od úrovně obtížnosti řeky WW II (u starších dětí se helma doporučuje).

• Plovací vesty jsou na kurzech povinné bez rozdílu obtížnosti vybrané trasy. Lodě je nutné zabezpečit proti potopení nafukovacími vaky/barely.

• K základním záchranným pomůckám patří vesty, přilby, házečí pytlíky, příp. lano, karabiny. Vesta je záchrannou pomůckou, má-li odpovídající nosnost (musí splňovat normu ISO). Přilba chrání před úrazem hlavy, zvláště týl a spánky, dále při zvrhnutí. Helma musí pohodlně sedět, nebránit v dobrém rozhledu, musí v ní být slyšet. Materiál helmy musí splňovat normu ISO, tj. být odolný proti prasknutí a proražení.

• Připravte lékárnu pro běžná ošetření a nezapomeňte ji vzít s sebou

• Zvolte a předem zajistěte způsob dopravy osob a materiálu do místa zahájení plavby.

Povinnosti před zahájením vlastní školní vodácké akce

• Informujte všechny žáky, že jsou povinni dodržovat bezpečnostní předpisy a pokyny k ochraně zdraví a bezpečnosti školy (organizace, sdružení, klubu), s nimiž byli seznámeni.

• Před vyplutím proveďte školení na břehu. Čím jasněji a stručněji budete formulovat pravidla, tím více si je žák zapamatuje. Seznamte žáky s itinerářem a charakteristikou akce a krátce popište řeku.

• Zkontrolujte výstroj a výzbroj:

– Hodinky, řetízky a prsteny je nutno sundat a uschovat.

– Vesta musí být utažená a sedět na těle, nedá se po/vytáhnout před obličej. Zkontrolujte, jak jsou zapnuté popruhy (u bezpečnostních přezek prostředního popruhu ukázat),

– Přilba musí sedět pevně, avšak pohodlně, musí být zapnutá pod bradou (vůle přezky max. 2 prsty, ne těsněji/volněji)., Pokud učitel/instruktor nedá jiný pokyn, musí být přilba na hlavě po celou dobu akce.

– Neoprenové boty s pevnou podrážkou musí být zapnuté, odmítnout sandály.

– Podle počasí, teploty vody a vzduchu, délky sjezdu, obtížnosti terénu je nutné vybavit studenty vodáckou bundou, případně neoprenovým oblekem (neopren neplandá na těle, zapnutý zip/suchý zip).

• Proveďte instruktáž posedu v lodi a techniky pádlování (není tématem článku).

• Upozorněte na nebezpečí na vodě:

– při průjezdu pod stromy nebo křovím je nutné se předklonit,

– při míjení překážky se od ní neodklánět,

– bez dovolení nevyskakovat, neopouštět loď.

Vlastní pohyb na vodě

• Doporučený pobyt na vodě je od 9.00 do 17.00.

• Na řece se pohybujte v přiměřeně velkých skupinách 10 až 15 kanoí. Vedoucí jede první a na základě zkušeností určuje optimální dráhu průjezdu vodou. Lodě jedou za sebou, v přiměřeném rozestupu vzhledem k obtížnosti a šířce toku. Instruktor odpovídá nejvýše za 5 kanoí či kajaků a pouze za 2 rafty. Při obtížnějších podmínkách tyto počty ještě dle situace sníží. Skupinu lodí uzavírá učitel/instruktor.

• Obtížnější úseky před proplutím prohlédněte z břehu a určete nejbezpečnější způsob projetí. Vysvětlíte svěřencům způsob jízdy a projedte místo jako první. Připravte se pod překážkou

na záchranu a teprve pak posádky sjíždějí na určený pokyn! K další plavbě vyjíždějte po projetí celé skupiny.

- Vyberte vhodné místo pro táboření podle velikosti skupiny, možností stravování a nákupu, sociálního zázemí a lékařské pomoci.
- O případných úrazech sepište protokol o úrazu, informujte zákonné zástupce.

Zásady záchrany a sebezáchrany při převrácení

- UVOLNIT SE, NEPANIKAŘIT.
- HLUBOCE SE NADECHNOUT na hladině a tím uvolnit mezižeberní svalstvo reflexně stažené vlivem studené vody.
- ORIENTOVAL SE: rozhlédnout se, kde jste; chytit pádlo, je-li v dosahu. Je-li pádlo v tekoucí vodě dále než 3 metry, neplavat za ním!!!
- SEBEZÁCHRANA: v peřejích a mělké vodě používat defenzivní způsob plavání na zádech s nohama po proudu. Očima hledat učitele/instruktora, který se snaží podat hlavičku pádla nebo hodit záchranný házečí pytlík (ukázat). Na klidnějších úsecích doporučte otočit se na břicho a aktivně plavat k lodi, pokud učitel nedá jiný pokyn. V případě plavání s lodí držet loď za úchyt a vést ji pod sebou směrem po proudu. Žák se nikdy nesmí dostat mezi loď a překážku!

Naše zkušenosti při řešení krizových situací na vodě

Řada výborných vodáků utonula ve snaze co nejrychleji pomoci tonoucímu. Na vodě (stejně jako v životě) platí pro řešení krizových situací tato osvědčená pravidla:

- ROZHLÉDNI SE a spočítej hlavy!
- ZAMYSLI SE A POSUŤ SITUACI: co se stalo, s kým jedete, jak jste vybaveni, kde jste, co je před Vámi: charakter peřeje, teplota vody, fyzický a psychický stav skupiny/jednotlivců), zda se může situace dále zhoršit, resp. jak tomu mohu zabránit? Jaké záchranné prostředky máme k dispozici (házečky, lodě, lidé ovládající záchranu). Kdo má lékárnu?
- REAGUJ A ORGANIZUJ vlastní provedení záchrany (není tématem článku)

V krizové situaci nesmí zachránce ohrozit svůj život, nesmí se stát zachraňovaným. Házečím pytlíkem zachraňujeme pouze orientované plavce. V okamžiku, kdy si plaváček pohledem nebo signálem neřekne o záchranu, neztrácejte čas a vymyslete jiné řešení (např. upoutaný zachránce).

Vedoucí řídí záchrannou akci, nesmí ztratit přehled o jejím průběhu a o všech žácích, počítá hlavy, proto se záchrany neúčastní. Koordinuje všechny akce: hodnotí situaci, rozděluje úkoly učitelům/instruktorům, komunikuje se žáky.

Závěr

Škola se nikdy nezbaví odpovědnosti. K povinnostem ředitele školy, učitele či instruktora je prevence úrazů. Proto se musí každý učitel/instruktor před zahájením školní vodácké akce věnovat i sebekontrolě, při které je užitečné se zaměřit na snadno viditelné věci.

- Mám na sobě vestu, správnou vodáckou obuv, popř. přilbu?
- Jsou vesty a přilby dle normy ISO?
- Mám u sebe házečku, malou lékárnu, telefon?
- Je dodržováno při plavbě správné pořadí ve skupině a je určena vedoucí a poslední loď?

- Zajišťují učitelé/instruktoři bezpečné průjezdy jezy a obtížnými místy na řece?
[poldrich@seznam.cz]